

Fremtidens fellesskole

Innspill fra Den norske UNESCO-
Kommisjonen, 02.03.2025

En ny fellesskole for en bærekraftig og fredelig fremtid

Fellesskolen er en av Norges viktigste fellesarenaer. Når regjeringen nå vurderer skolens framtidige rolle, er det avgjørende å ta inn over seg at utdanningssystemer globalt, ifølge UNESCO, ikke lenger er tilstrekkelig tilpasset utfordringene som kommer. Vi må tenke nytt for å skape fremtiden vi ønsker oss.

UNESCO sitt rammeverk for transformativ utdanning handler om å fornye utdanningssystemet slik at det møter dagens og framtidens globale utfordringer. I rapporten *Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education* beskrives behovet for en «ny samfunnskontrakt» for utdanning, der læring ses som et felles gode som skal fremme bærekraft, sosial rettferdighet, demokrati og menneskerettigheter. Dette verdigrunnlaget samsvarer også med prinsippene i *Earth Charter*, som vektlegger globalt ansvar, økologisk bærekraft og fredelig sameksistens.

Transformativ utdanning betyr at skolen ikke bare skal formidle kunnskap, men også utvikle kritisk tenkning, samarbeidsevner og ansvar for miljø og samfunn. Målet er å styrke elever og studenter som aktive medborgere som kan bidra til en mer rettferdig og bærekraftig verden. Transformativ utdanning skal motivere elever til informerte valg og handling, forankret i menneskerettigheter, sosial rettferdighet og kulturelt mangfold. Dette samsvarer tett med fellesskolens samfunnsoppdrag og LK20. Det gjelder særlig behovet for å styrke de tre tverrfaglige temaene: bærekraftig utvikling, demokrati og medborgerskap, og folkehelse og livsmestring. Slik UNESCO anbefaler gjennom ESD (Education for Sustainable Development), global citizenship education (GCED) og 2024 rekommandasjonen Education for Peace, Human Rights and Sustainable Development.

I tillegg bygger UNESCOs mandat på ideen om å skape fred i menneskers sinn, og viser at utdanning er samfunnets sterkeste verktøy for å fremme fred, toleranse, interkulturell forståelse og solidaritet. Dette bør ligge som en grunnmur i en ny fellesskole, blant annet gjennom utdanning for fred og styrket demokratisk praksis i skolemiljøet. Dette krever en fellesskole som er tverrfaglig, handlingsrettet, inkluderende og globalt orientert.

UNESCOs rammeverk gir en kunnskapsbasert og fremtidsrettet plattform for dette transformative skiftet.

Skolens viktigste oppgaver i fremtiden bør derfor være:

Med utgangspunkt i UNESCOs rammeverk og Fellesskoleutvalgets mandat, bør skolens viktigste oppgaver være:

- **Å utvikle elevenes evne til å skape en fredelig og bærekraftig framtid**
 - Dette fordrer en skole der utdanning for fred, globalt medborgerskap og utdanning for bærekraftig utvikling (UBU) er integrert i skolens kjerneoppdrag. UBU er en av hovedpilarene i UNESCOs transformativ rammeverk.
- **Å sikre likeverd, deltakelse og inkluderende læringsfellesskap**
 - Salamanca-erklæringen og norsk forskning understreker at inkluderende opplæring må styrkes og bli mer systematisk.
- **Å utvikle kritisk tenkning, kreativitet og handlingskompetanse**
 - Dette er sentralt i transformativ utdanning og er nødvendig for å navigere i et samfunn preget av kompleksitet, teknologiske skifter og global sammenveving. Samtidig trenger man å styrke barn og unges fremtidsforståelse.
- **Å være en demokratisk arena**
 - Skolen må være et praksisfelt for demokrati, elevmedvirkning, samarbeid og dialog. Dette er også en del av LK20s verdigrunnlag.

UNESCO-kommisjonen foreslår derfor følgende tiltak

Tiltak 1: Etabler utdanning for fred som en del av opplæringens verdigrunnlag

- Fremme interkulturell dialog, globalt medborgerskap og forståelse av menneskerettighetene som grunnlag for en felles fremtid.
- Innføre opplæring i konflikthåndtering, dialog og ikkevold.
- Bruke UNESCOs ressurser og skolenettverket ASPnet som utviklingsarena.

Tiltak 2: Forsterk UBU som grunnlag for all undervisning

- Fremme en handlingsorientert opplæring for bærekraftig utvikling.
- Gi lærere kompetanseutvikling i tverrfaglig og handlingsrettet bærekraftsundervisning.
- Koble lokale og globale bærekraftsutfordringer gjennom prosjektbasert læring.

Tiltak 3: Tydeliggjøre de tre tverrfaglige temaene som strukturbærende pilarer

- Integrer bærekraft, demokrati og livsmestring i skolens organisering, vurdering og profesjonsfellesskap for å møte utfordringene rapportert om i EVA2020.
- Utvikle tverrfaglige læringsforløp med tydeligere progresjon.

Tiltak 4: Integrer fremtidskompetanser i alle fag

- Kritisk tenkning, etikk, digital dømmekraft, samarbeid og problemløsning må konkretiseres i fag- og vurderingspraksis.
- Den pågående digitale revolusjonen gjør fremtidens behov vanskelig å forutse, men det er mulig å styrke barn og unges evne til å vurdere fremtiden (Futures Literacy).

Tiltak 5: Systematisk styrking av inkluderende praksis

- Sikre elevmedvirkning i alle trinn for å gi praktisk demokratiopplæring ved alle skoler og for alle elever.
- Sikre elevaktive undervisningsformer som fremmer handlingskompetanse og opplæring i hvordan man kan bidra til positiv endring.
- Utvikle profesjonsfellesskap som analyserer barrierer i læringsmiljøet.